

Faglig innspill til «Pant for dyra – kampanjen.

Hva skjer når dyr får i seg metall-, glass, - eller plast

Arbeidsnotat av veterinær Rita Kylling, Dyrevernulliansen, 14. desember 2021

Drøvtyggere er mest utsatt

Drøvtyggers spesielle anatomi med flere mager gjør at disse dyra er spesielt utsatt for å få problem når de får i seg fremmedlegemer. I verste fall kan fremmedlegemer medføre tilstanden «kvast». Dette kan forekomme hos både storfe og småfe, men storfe er spesielt utsatt da de er dårlige til å sortere det de spiser^{1,2}.

Hva kan fremmedlegeme i fordøyelsessystemet medføre?

Fremmedlegemer kan pakkes sammen i vomma og medføre redusert fordøyelse. Dette kan gi nedsatt matlyst, lavere mjølkeproduksjon og avmagring, og det kan føre til en tilstand som kalles trommesjuke.² Trommesyke er gassdannelse i vomma som gir oppblåsthet og kan ubehandlet være en alvorlig tilstand. Spisse og skarpe fremmedlegemer kan medføre lidelsen «kvast».

«Kvast»/ traumatisk indigestion/ reticuloperitonitt hos drøvtyggere

Dette er en kompleks lidelse som oppstår når skarpe eller spisse fremmedlegemer spises. Disse samles ofte opp i drøvtyggers nettmage. Når magen trekker seg sammen, kan fremmedlegemene skade nettmagens vegg og trenge videre gjennom denne og inn i bukula. Fremmedlegemene kan også fortsette videre og forårsake skade på omkringliggende organer og strukturer¹ som mellomgulvet og hjertesekken². Dette kan blant annet medføre store indre blødninger og alvorlig betennelse i bryst- og bukhinne og forårsake sterke smerter og i verste fall død.

Forekomst av «kvast»

Tall fra Tine viser at veterinærer har rapportert inn over 6.000 mjølkekyr som viste symptomer på kvast og som enten ble syke eller døde fra 2013 til 2017. Siden disse symptomene også kan være tegn på andre sykdommer, og sjelden gjennomføres obduksjon, er disse tallene noe usikre³.

Historiske tall viser en sterk nedgang i innrapporterte tilfeller av kvast siden 80-tallet.³ I årsrapporten for Tines helsekortordning for 2020 som gjelder kun mjølkeku-producenter er det innrapportert 1.233 tilfeller av kvast på mjølkekyr, 70 på kviger og 20 på okser. Altså til sammen 1.323 storfe. For kyr er dette en økning fra 1.216 tilfeller i 2019⁴. Tallene fra Dyrehelseportalen som inkluderer alle drøvtyggere registrert med diagnosen «kvast» inkludert registreringer fra veterinærer og produsenter, viser en økning av «kvast»-tilfeller de siste årene. Tabellen viser også at det er flest tilfeller av «kvast» på storfe, noen tilfeller på sau og ingen på geit i dette tidsrommet. Se tabell 1⁵.

Årstall	2018	2019	2020	Totalt
Storfe	1325	1481	1461	4267
Sau	1	2	11	14
Geit	0	0	0	0

Tabell 1. Tall for antall «kvast»-behandlinger rapportert til Dyrehelseportalen 2018-2020.⁵

Fremmedlegemer som gjør mest skade

Dersom fremmedlegemene er magnetiske, kan veterinæren legge inn en magnet i kuas mage, som trekker til seg de spisse/ skarpe gjenstandene og hindrer at de gjør skade. Dette brukes ofte som forebyggende behandling mot «kvast». Men materialet i brus- og ølbokser (aluminium) og plast- og glassflasker er ikke magnetiske, og behandling med magnet hjelper derfor ikke i forhold til disse fremmedlegemene – operasjon er derfor eneste behandlings-måte.

Aluminiumbokser og plastflasker som kastes i naturen langs jorder, kan bli kuttet opp til spisse og skarpe gjenstander av fôrhøsteren sammen med gresset og blir dermed endel av rundballene som gis til storfe. Når dyra spiser dette, kan dette altså føre til tilstanden «kvast» og dermed få store konsekvenser for dyra.

Referanser

1. Cramers, T., Mikkelsen, K., B., Andersen, P., Enevoldsen, C. and Jensen, H., E., New types of foreign bodies and effect of magnets in traumatic reticulitis in cows, URL: cloudfront.net, Academia 20. October 2011.
2. Gloseth, P., K., «Plast i vomma», Buskap utgave 5, 2018.
3. Nationen, «Over 6000 melkekyr syke eller døde som følge av søppel i fôret siden 2013», URL: nationen.no, 9. januar 2019.
4. TINE, Statistiksamling fra Ku- og Geitekontrollen 2020, Årsrapport fra Helsekortordningen, URL: medlem.tine.no, 2020.
5. Johnsgård, S. (Animalia), Epost til Dyrevernalliansen, «Tall fra Dyrehelseportalen 2018-2020», 9. desember 2021.